

Toespraak van Bert Jan van Haarlem in SOVE viering 14 april 2012 over het verhaal van de vloed Gen. 6: 5-8 en 8:1-13.

.....
U die de ark van Noach droeg,
dwars door de golven van de vloed,
die hem optilde en plaatste op een berg,
schenk ons telkens een groene tak van nieuw leven,
geef ons richting en maak ons vrij.....

In de Paasnacht klinken deze woorden als er gedoopt wordt of bij de doopgedachtenis. Het verhaal van Noach speelt daar een rol. Het gaat vooral over zijn redding door het water heen. Dat is natuurlijk het slot van dat lange verhaal. Maar eigenlijk is het van het begin af aan duidelijk dat Noach gered zal worden: Noach had genade gevonden in de ogen van Adonai.

Toch is er een lang verhaal nodig, het verhaal van de vloed om over de redding van Noach te vertellen. Want waarom moet Noach gered worden en waarvan?

Hij is een rechtvaardige, een gaaf mens, een man uit één stuk, betrouwbaar. Dat kan niet van alle mensen gezegd worden. Sterker nog: Noach geldt als de enige rechtvaardige. Dat is wel een aparte manier om naar de mensen te kijken. Een beetje een protestantse blik, zal ik maar zeggen. Zij zijn meestal niet de grootste optimisten als het gaat om iets over de mens te zeggen. Het lukt met name de calvinisten onder de protestanten vaak erg goed om de duistere en slechte kanten in de mens te zien en te benoemen. Je mag ze zwartkijkers noemen. U weet misschien wel wat er in de oude catechismus over de mens wordt gevraagd: Maar zijn wij dan zo verdorven dat wij geheel en al onbekwaam zijn tot iets goeds en geneigd tot alle kwaad? Het antwoord is ja, *tenzij*...

tenzij wij door de Geest van God wedergeboren worden. Het is natuurlijk vreselijk dat dit laatste meestal verzwegen wordt. Ik hoor het tenminste merkwaardig weinig bij protestanten. Als je dan toch iets over de mens wilt zeggen, dan toch zeker dit. Het is één van de mooiste dingen die je over de mens mag zeggen en ik begrijp eigenlijk niet goed hoe je dit zomaar weg kunt laten. Het gaat toch om niet minder dan een nieuwe mogelijkheid, een nieuwe kans, een nieuw begin, een toekomst.

Het teken en zegel van opnieuw geboren worden is het sacrament van de Heilige Doop en dan ben ik weer terug bij de Paasnacht, als het verhaal van Noach genoemd wordt bij de doop of het gedenken daarvan. Water als bron van leven, als beeld van een nieuw begin.

Het water van de doop heeft vooral de betekenis van reiniging. Zoals met water het vuil wordt weggewassen, zo worden in doop de zonden weggedaan. Er wordt dus van uit gegaan dat er schoongemaakt en opgeruimd moet worden. Dat heeft ook te maken met een nieuw begin. Soms moet er letterlijk ruimte gemaakt worden om opnieuw te kunnen beginnen. Het water kan ook vernietigend zijn.

Dat komt ook ter sprake in dat verhaal over de vloed. De mensen zijn talrijk geworden op de aarde. En met hen is het kwaad talrijk geworden. De mensen waarover hier gesproken wordt zijn reuzen en helden. Het zijn mensen die zich groot maken en tot grote dingen in staat zijn. Over die grootheid van de mensen kun je veel zeggen, we kennen er allemaal

wel voorbeelden van. Het zijn niet alleen de grote en bekende namen – meestal van mannen – die ruimte eisen en zich breed maken, we kennen dichtbij waarschijnlijk ook mensen die alle aandacht opeisen, die zichzelf belangrijk maken, uitzijn op invloed en aanzien, vaak ten koste van anderen. Het kwaad is talrijk.

En er was een tijd dat er in de hemel kennelijk kranten werden gelezen. Het kwaad wordt zichtbaar voor Adonai en hij reageert erop. Adonai kreeg spijt dat hij de mensheid gemaakt had op aarde. Zijn hart kromp ineen. Adonai lijdt aan zijn schepping. Veel mensen hebben daar moeite mee. Adonai is niet zoals wij ons een god voorstellen en hij doet niet zoals wij van een god verwachten. Het is misschien niet het beste idee geweest om Adonai God te noemen. We doen dat toch een beetje uit verlegenheid. Waarschijnlijk nog het meest om zo aan te geven dat andere machten en krachten die zich als goden laten gelden uiteindelijk niet het laatste woord zullen hebben. Adonai is sterker en groter dan alles wat en al wie zich god noemt en noemen laat. De macht van Adonai blijkt wanneer hij lijdt aan zijn schepping. Andere goden kweten daar niet van. Zij heersen en beheersen. Adonai kent lijden, hoe lastig wij ons dat ook voor kunnen stellen en hoe moeilijk het gevolg daarvan ook is. Het verdriet blijkt Adonai niet te verlammen. Hij zet zijn teleurstelling en pijn om in een gevecht met het kwaad. Het zal weggevaagd worden van de aarde. Als het om het kwaad in de wereld gaat is er een harde kant in Adonai. Maar het blijft met pijn in zijn hart dat Adonai een einde maakt aan het kwaad. Want het is ook het einde van de door hem zo geliefde en gewilde, maar ook zo anders bedoelde mens. Alleen Noach, de rechtvaardige, zal gered worden door het water heen.

Het doet denken aan die andere ene, ook een rechtvaardige, die gered is door de dood heen. Zo is het vaak gezien en uitgelegd. In de weg die Jezus is gegaan, heeft men de redding van de rechtvaardige herkend. Eén wordt gered, niet als enige, maar als de eerste van alle mensen. Er wordt steeds opnieuw verteld van de weg door het donker, door de dood heen, naar het licht. Adonai zelf gaat voor en met mensen de weg van de avond naar de nieuwe morgen.

Am Abend da es kühle war...
Am Abend kam die Taube wieder
Und trug ein olblatt in dem Munde
O schöne Zeit! O Abendstunde!

Der Friedensschluss ist nun mit Gott gemacht...

Daar loopt ook het verhaal van Noach op uit. De vrede met Adonai. Als rechtvaardige is Noach de vader van alle mensen geworden. Een nieuw begin, niet alleen voor hem en de zijnen, maar voor allen die hem willen volgen. Zoals het later als nooit tevoren is gedaan en gezegd: Jezus – de rechtvaardige – leeft en wij met Hem.